

Rapport | Sofija Lazić Pedersen

Rapport från seminarium på Sjællands kirkemusikskole 1 november 2024

500 årsjubileet av *Achtliederbuch* och därmed den protestantiska psalmsången uppmärksammandes vid en seminariedag på Sjællands kirkemusikskole i Roskilde en fredag i november. Den inleddes kort av rektorn Charlotte Muus Mogensen och gemensam psalmsång med orgel, givetvis en psalm av Luther, *Nu fryde sig hver kristen mand*.

Denna psalm inledde också teologen Sven Rune Havsteens föredrag om musikens och psalmsångens roll i Luthers reformatoriska program. Genom förorden till *Eyn geystlich Gesangk Buchleyen* och ett brev till kompositören Louis Senfl fick vi följa Luthers tankegångar. Havsteen visade att såväl musik och psalmer som illustrationer och bilder var en del av Luthers pedagogiska frälsningsprojekt.

Vidare fick vi en digital föreläsning av Katrin Frøkjær Baunvig som leder Center for Grundtvigforskning knutet till Århus universitet, med den spännande titeln: Giljotiner och OCR. I ett projekt sponsrat av Carlsbergfonden kommer man att skapa ett högkvalitativt digitalt corpus kallat *The golden colossal corpus*, med den danska guldålderns religiösa texter i form av bibelöversättningar och psalmböcker från 1740–1953. Det blir en databas för forskningsändamål, inte tillgängligt för allmänheten. Syftet är att dessa över 35 000 tryckta sidor ska kunna visa den språkliga utvecklingen i en religiös diskurs. Frøkjær Baunvig, känd för sin medverkan i Danmarks Radios miniserie om Grundtvig i tre delar, är själv intresserad av det hon kallar återförtrollningselement som motvikt mot rationalismen, som finns hos Grundtvig och Ingemann. Som exempel nämnde hon begreppen himmel och helvete och såg i Grundtvigs teologi en sorts fantasykristendom. Med hjälp av databaser skapas ordnät med hjälp av vektorer som visualiserar till exempel Grundtvigs språkbruk genom associationsstrukturer. Dessa skapar en sorts kartor över Grundtvigs semantiska världsbilder. Titeln på föredraget kommer sig av att de äldre psalmböcker och biblar som ingår i projektet nu giljotineras i pärmen så att sida för sida kan skannas in. Därefter finns program med *Optical Character Recognition* som kan läsa även frakturstil.

Efter lunch talade Bjarke Moe om sina erfarenheter av digitala utgåvor av reformationstidens mässor. Hans arbete vid Det danske sprog- og litteraturselskab recenserades i förra numret av *Hymnologi*.¹ Vi fick öva på att låta melodin anpassas efter ett fluktuerande antal stavelser, såsom ofta är fallet i reformationstidens översatta psalmer. Moes forskning visar att reformationstidens psalmsång uppstår som en förlängning av medeltidens sångtraditioner och repertoar. Samtidigt skrivs nya psalmer efter litterära normer som skiljer sig från senare tiders metriska diktning. Sångstilen i reformationstiden, hävdar Moe, stöttar textdeklamationen och anpassar melodin efter texten, är mera rytmiskt fri än vad vi är vana vid idag, vilket kan medföra varierande framlängd och växlar fritt mellan betoningshierarkier, så som vi känner till det från växlande taktarter. Under hans ledning sjöngs *Forlæ os med fred nådelig* från Vormordsens messebog, 1539, samt *Krist lå i dødsens bånde* i en transkription efter Thomissøn, 1569.

Därefter talade vår redaktions egen Helen Rossil om Luthers psalmer i folklig dansk tradition, utifrån hennes egen avhandling *Kingotone og Brorsonsang* (även den recenserad i förra numret av *Hymnologi*²). Rossil visade "the old way of singing" kontra den institutionaliserade version vi är vana vid. Eller med Mircea Eliades beskrivning av hierofani "something of a holy different order". De vokala strategierna sammanfattade hon som att texten går först, ett långsamt tempo, kraftiga, talnära röster, vanligt förekommande bruk av glidningar, en melismatisk stil, liberala uppfattningar av metrik och tonhöjd, täta texturer och melodisk variation. Under hennes ledning sjöngs *Mit håb og trøst* i en version från Kristeligt Lutherskt Trossamfunds tradition, transkriberad efter en inspelning av Sigvald Tveit 1995, samt *Nu bede vi den Helligånd* i en version från Kingos salmebog 1699. Därefter informerade Helen Rossil om *Hymnologi – Nordisk tidsskrift*.

Vid det avslutande panelsamtal hörde jag följande: fortsatt att sjunga och var nyfiken! Sjung nytt och sjung gammalt, bara på sätt vi inte gjort förut.

Jag åkte hem glad och påfylld, med aha-upplevelser, nya insikter och nya bekantskaper, med förhoppningar om flera liknande seminarier framöver.

¹ <https://hymnologi.journal.fi/article/view/146963>

² <https://hymnologi.journal.fi/article/view/146961>